

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב במקצוע ביולוגיה

במקצוע הבחירה ביולוגיה שלובים שאלון רב מלל (55%) ושאלון שאינו רב מלל (15%)

התהליכים הנוגעים בהיבטים השונים בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב מצריכים התערבות וסיוע בתהליכי למידה, והם ביטוי לעידן שבו ההתערבות, הטיפול וההתקדמות של התלמיד קודמים לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות. לשם כך נדרשת התארגנות מערכתית ועבודת צוות סדירה בכל הקשור לטיפול בתלמידים אלו.

מסמך זה כולל שני חלקים

- א. ההנחיות להערכות בית ספרית לתהליכים הנוגעים בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב, המצריכים התערבות וסיוע בתהליכי למידה, בדיקת נחיצות והגשת בקשה למתן התאמות בדרכי היבחנות.
- ב. הנחיות ליישום ההתאמות בדרכי היבחנות במועד קיץ תשפ"ו.

חלק א

היערכות, בדיקה ובקרה לקראת בחינות הבגרות. יש להתעדכן מדי שנה בחוזר הנהלים של אגף לקויות למידה:

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב נועדו לפצות על קשיים ממקור נוירולוגי, הגורמים להפרעת למידה שאינה מאפשרת את הבעת הידע הקיים. ההתאמות מאפשרות לתלמידים אלו לעקוף את תחומי הקושי ללא המגבלות הנובעות מהלקות ולתת ביטוי הולם לידיעת שרכשו. יחד עם זאת, אם אובחנה אצל התלמיד הפרעת קשב ו/או לקות למידה, אין משתמע בהכרח, כי קיימת הפרעת למידה. מרבית התלמידים יצליחו ללמוד ולהתקדם ולהביע את ידיעותיהם בעזרת האסטרטגיות ודרכי פיצוי שרכשו ולא יזדקקו לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות. כאשר המורה מזהה פערים בין הידע שהתלמיד רכש לבין יכולתו לבטא את הידע, חשוב לקיים היוועצות בצוות המקצועי ולתכנן עבור התלמיד תכנית התערבות שתאפשר למידה עצמאית באמצעות הקניית אסטרטגיות למידה, ארגון ותכנון. במידה וגם לאחר ההתערבות שינון והתנסות עדיין עולה שאלה בדבר נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות, ניתן לבחון זאת לאחר שקיימת הסכמה בצוות כי:

- לתלמיד קיים ידע בתחום הדעת
- השערת הצוות היא כי אין מקור אחר המעכב את הבעת הידע
- זוהו נקודות החוזק/יכולות הפיצוי של התלמיד על הלקות ואין בהן בכדי לסייע לתלמיד לעקוף את הקושי בהבעת הידע
- התלמיד עבר התערבות הכוללת משוב ובקרה ועדיין אינו מצליח להביע את ידיעותיו
- מבחן ללא התאמות אינו מאפשר את הבעת הידע של התלמיד

בקשות להתאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות נידונות ומאושרות באפשרויות הבאות:

1. לאחר דיון בוועדה בית ספרית.
 2. לאחר דיון בוועדת התאמות מחוזית או בוועדת ערעורים עליונה.
 3. במערכי המל"ל, בחטיבות הביניים ברשויות המקומיות שבתוכנית "מלקויות ללמידה".
- מומלץ כי הצוות החינוכי בבית הספר יקבל החלטות בעניין תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, כשהחלטות אלה נשענות בראש ובראשונה על חוות דעת מקצועית של מורי בית הספר ונתמכות על ידי אבחון ולא להיפך. האבחון הוא חלק ממכלול הערכת התפקוד והביצוע של התלמיד הנבדק לגבי נחיצות ההתאמות. בקשות להתאמות ידונו בוועדה בית ספרית ובמידת הצורך במסגרת ועדת התאמות מחוזית או בתוכנית "מלקויות ללמידה".

מדינת ישראל

משרד החינוך

מינהל חדשנות וטכנולוגיה
אגף STEM – אגף מדעים
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

לקראת ההגשה לוועדה מחוזית להתאמות בדרכי היבחנות או המלצה להתאמות בדרכי היבחנות המורה יכתוב את חוות דעתו העולה מתפקוד התלמיד בכיתה ומבדיקת המבחנים ויחליט אם קיימת נחיצות בהגשת הבקשה לדיון הוועדה המחוזית. אם הוחלט להגיש את הבקשה יש לגבות ולתעד בדוגמאות מעבודות וממבחנים של התלמיד.

התכנית מלקויות למידה הינה תכנית מערכתית כוללת בחטיבות הביניים, המוסיפה נדבך נוסף בהתמקצעות הצוות החינוכי לנושא הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, אותה מוביל אגף לקויות למידה בשיתוף האגף לחינוך על יסודי. תכנית זו מדגישה את תהליך העבודה המתמשך עם תלמידים עם קשיים בלמידה/ חשד ללקות למידה והפרעת קשב. התהליך הוא תלת שנתי, מתקיים בחטיבת הביניים וכולל: איתור, התערבות ומעקב מתועד. בתום התהליך, הצוות הרב מקצועי של בית הספר מפנה את התלמידים שלגביהם עדיין קיים חשד ללקות למידה משמעותית (הפרעת למידה) לאבחון במערך האבחון (מל"ל) בשפ"ח. בסיום תהליך האבחון, במידת הצורך, יוחלט על מתן זכאות להתאמות בדרכי היבחנות. המורים המקצועיים הינם דמויות מרכזיות בתכנית זו. ביכולתם לזהות את חוזקותיו וקשייו של התלמיד בתחום הדעת שהם מלמדים, לתת מענה מותאם המקדם את התלמיד לאורך לימודיו בחטיבת הביניים ולעקוב אחר השפעתו באופן מתועד בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) או כלי מיפוי דיגיטלי המלווה את התלמידים שאותרו במסגרת התכנית. תהליך זה מאפשר לצוות הרב מקצועי לגבש החלטה מדויקת לגבי תפקודו בתחילת חטיבת הביניים והצורך להפניה לאבחון. התוכנית מתקיימת כיום במספר רשויות ברחבי הארץ ועתידה להתרחב בשנים הקרובות לכל חטיבות הביניים בארץ. תלמידים ברשויות בהן מתקיימת התכנית "מלקויות למידה", שעברו אבחון במסגרתה, עולים לחטיבה העליונה לאחר שאושרו עבורם התאמות בהיבחנות ולכן אין להגישם לדיון בוועדה המחוזית.

חלק ב

בחלק זה תפורטנה ההתאמות בדרכי היבחנות הקיימות בביולוגיה בשאלונים הבאים:

שאלונים: 043381, 043387, 043371 - שאלונים רבי מלל (55%):

- **התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה:** הארכת זמן בשיעור 25%, הגדלת שאלון הבחינה.
- **התאמות המתייחסות לשינויים בתנאי הבחינה, דרך ההצגה, במתן תגובה ובתוכן:** השמעת שאלון הבחינה, הקלדת תשובות הבחינה על גבי מחשב, מבחן מותאם, בחינה בעל פה.
- **מבחן בע"פ - בהתאם לחוזר שנתי- בחינות בגרות תשפ"ו (סעיף ו' 5)** שהוציא אגף הבחינות ב 23.12.25 לחלק מהזכאים לבחינה בע"פ ההתאמה תבוצע באמצעות השמעה והקלטה במערכת iTest. ההקלטה תועבר להערכה חיצונית בלבד. יש להיערך לכך ולהכין את התלמידים מבעוד מועד. חלק אחר של הנבחנים ייבחן, בהתאם להנחיות בחוזר השנתי של אגף הבחינות, בע"פ ע"י בוחן אנושי, מורה המקצוע שאושר לבחון בעל פה ושאינו המורה של התלמיד, ומאושר במאגר בוחנים ומעריכים של המרב"ד לשאלונים אלו.

הנחיות לבחינה ע"י גורם אנושי נמצאות בקישורים אלו: **הנחיות לשאלון 043381**, **הנחיות לשאלון 043387** לשאלון 043371 אותן הנחיות כמו בשאלון 043381. שלושת השאלונים מיושמים במערכת ה- iTest לתלמידים זכאי התאמות במערכת.

לקראת היבחנות במבחן ב- iTest קיימת חשיבות רבה לתרגול ולכן חובה על בית הספר לתרגל עם התלמידים את בחינות התרגול וההדמיה* של מט"ח על פי לוח הזמנים שמפרסם אגף הבחינות.

באחריות ביה"ס לבדוק לגבי כל תלמיד ותלמיד הזכאי להתאמה למבחן בע"פ, מה אופן היבחנות שנקבע עבורו (בחינה באמצעות ה- ITEST או בעזרת בוחן אנושי) ולתרגל את התלמיד בהתאם.

קובץ הנחיות לגבי תרגול ההתאמות של השמעת שאלון הבחינה והקלדת תשובות הבחינה על גבי מחשב במערכת ה- iTest **בקישור זה**.

יש להבחין בין תרגול והדמיה לתלמידים המוגשים לשאלון עתיר המדיה (043387) שאליה מורשים לגשת רק תלמידים למורים שעברו השתלמות לבחינה עתירת מדיה, לבין תרגול והדמיה לתלמידים שקבלו אישור ל- iTest לשאלון 043381. על המורים להקפיד לקיים את התרגולים וההדמיות המתאימות בהתאם למספר השאלון.

מדינת ישראל

משרד החינוך

מינהל חדשנות וטכנולוגיה
אגף STEM – אגף מדעים
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

- **לגבי שאלון 043371** המיועד רק לתלמידים שאושרה להם התאמה של המרת המקצוע ממתמטיקה למקצוע מדעי אחר, במידה שתלמיד/ה זכאי/ת להתאמות הניתנות למקצועות רבי מלל במערכת ה-iTest, התלמיד ישיב על שאלון 043381 במערכת ה-iTest ולאחר פרסום הציונים יפנה ביה"ס למרכז המידע של אגף הבחינות בבקשה להחליף את סמל השאלון לשאלון 043371.

מבחן מותאם זהו מבחן מותאם לתלמידים עם הפרעת למידה ספציפית המקשה על התלמיד לענות על המבחן במלואו או הפוגעת באיכות התשובות. שאלון הבחינה המותאם הוא השאלון הרגיל וכולל שינויים בכללי המענה כגון הפחתת סעיף או הגדלת בחירה. הבחינה מתבצעת על גבי טופס הבחינה הרגיל המוגש לכלל התלמידים ובאותו חדר. שימו לב! הבחירה בבחינה מותאמת לא תאפשר להפחית מחומר הלימוד לבחינה. לכן, תלמידים שאושרה להם היבחנות במבחנים מותאמים במקצועות רבי מלל על ידי הוועדה המחוזית/במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה", ילמדו את כל החומר הנדרש לבחינות הבגרות במהלך השנה.

להלן אופן המענה על המבחן מותאם במקצוע ביולוגיה בשאלונים 043381, 043387, 043371 (חלופה למתמטיקה):

שאלון	פרקי הבחינה וכללי המענה לכלל התלמידים	כללי המענה לתלמידים שאושרה להם התאמה של מבחן מותאם	הערות
043371 + 043387 + 043381	פרק א': 20 שאלות רבות בחירה התלמיד עונה על כל השאלות. מלוא הניקוד יינתן על 17 תשובות נכונות.	התלמיד יענה על 20 שאלות רבות בחירה. מלוא הניקוד יינתן על 15 תשובות נכונות.	משקל הפרק 32 נקודות
	פרק ב': 7 שאלות פתוחות התלמיד עונה על 4 שאלות על פי בחירתו.	התלמיד יענה על 3 שאלות על פי בחירתו.	משקל הפרק 35 נקודות. ניקוד יחסי לפי משקל כל שאלה
	פרק ג': קטע מחקרי קצר	אין הבדל	משקל הפרק 18 נקודות
	פרק ד': נושאי העמקה התלמיד בוחר בנושא העמקה אחד (מתוך שלושה נושאים) ועונה על שאלת חובה אחת, ועל אחת משתי שאלות הבחירה.	התלמיד בוחר נושא העמקה אחד ויענה על שתי שאלות מתוך שלוש השאלות בפרק. (שאלת החובה לצורך העניין הופכת לאחת משאלות הבחירה)	משקל הפרק 15 נקודות. כל שאלה – 7.5 נקודות

- **בשאר השאלונים העיוניים בביולוגיה אין מבחן מותאם.**

התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה / או הפרעת קשב בשאלון המעבדה בביולוגיה

043386, שאלון דל מלל שאלון זה לא מיושם במערכת ה-i-Test.

ההתאמות שניתן לאשר במבחן מעבדה, בסמכות הוועדה הבית ספרית הן: הארכת זמן והגדלת שאלון.

התאמות בסמכות הוועדה המחוזית: השמעת שאלון. תלמיד שאושרה לו השמעת שאלון יבחן באמצעות השמעת השאלון במכשיר MP3. וכרטיס SD שביה"ס יקבל מאגף הבחינות עם השאלונים..

בשאלון המעבדה לא קיימות ההתאמות: הכתבה לבוחן ניטרלי, מבחן מותאם ובחינה בע"פ. במקרים מיוחדים, המצריכים סיוע טכני ו/או הכתבה לבוחן ניטרלי בשל בעיות מוטוריות, ניתן לפנות לוועדת חריגים. הכתבה מחייבות אישור של ועדת חריגים (אגף הבחינות) ובמידה ויינתן האישור, יתבצע על ידי גורם אנושי. אם הבקשה תאושר בוועדת חריגים יש לפנות מייד עם קבלת האישור, למפמ"ר, להסדר המשך התהליך. בשאלון זה לא ניתן להקליד. לתלמידים בעלי התאמה להקלדת תשובות הבחינה, ניתן לשייך לשאלון זה – שיעתוק המחליף את ההקלדה. השיעתיק יעשה בסיום הבחינה על שלושת חלקיה.

מדינת ישראל

משרד החינוך

מינהל חדשנות וטכנולוגיה
אגף STEM – אגף מדעים
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

תלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב שאושרו להם ההתאמות בוועדה מחוזית/ במרכזי מל"ל - המבחנים הפנימיים יתקיימו בהתאם לנהלים ולאופן הביצוע בבחינות הבגרות החיצוניות.

תוקף ההתאמות:

ההתאמות שיאושרו בוועדה (בית ספרית/מחוזית/ערר/ מערך מל"ל שבשפ"ח) עבור התלמיד, יהיו תקפות בהתאם למצוין באישור ובכפוף לנהלי האגף ללקויות למידה המתעדכנים מידי שנה. תוקף האישור הינו עד תום לימודיו של התלמיד בתיכון ועד גיל 25.

קישורים:

[נהלים להתאמות בדרכי היבחנות](#)

חוברת "מלקויות למידה – התוכנית המערכתית", חוברת "מודל התגובה להתערבות",

[אתר מפמ"ר ביולוגיה – מדור בחינות בגרות](#)

בהצלחה רבה!

ד"ר אירית שדה
מפמ"ר ביולוגיה

הילה אהוד מור חיים
מנהלת אגף לקויות למידה והפרעת קשב, שפ"י

יצירת קשר: לכל שאלה בנוגע לאיתור, התערבות וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, ניתן לפנות למדריכים המרכזיים המחוזיים בתחום לקויות למידה:

מחוז	שם המדריך/ה	כתובת ליצירת קשר
מחוז ת"א	גב' רחלי פריד, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	rachelifr@education.gov.il
מחוז מרכז	גב' מלי פיינה, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	Malifa9@gmail.com
מחוז צפון	גב' יולי לנקרי, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	Edu.aid.nj@gmail.com
מחוז חיפה	גב' רויטל לירן-חנוני, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	revitalha@education.gov.il
מחוז ירושלים + מנח"י	גב' רויטל מאור, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת ועדת התאמות מחוזיות	revitalma@education.gov.il
מחוז דרום	גב' ענבר ינאי, מדריכה מרכזת מחוזית ומרכזת וועדות התאמה מחוזיות	inbarva@education.gov.il
מחוז חרדי	מר בנצי רבי, מדריך מרכז מחוזי	miryamso@education.gov.il
חינוך התיישבותי	מר אלי בן הרוש, מדריך מרכז מחוזי ומרכז וועדות התאמה מחוזיות	elibe@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חדשנות וטכנולוגיה
אגף STEM – אגף מדעים
הפיקוח על הוראת הביולוגיה

המינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

במקרים חריגים בהם לא ניתן מענה מהמחוז ניתן לפנות למדריכות הארציות:

שם המדריכה	טלפון	מייל
ג'ואד דויק	050-5216178	jawadw@education.gov.il
הילי שמיר	052-5987182	hillish@education.gov.il
נרית מאיר טל	052-5951787	niritmeirmaoz@gmail.com